

Opole, dn. 18.10.2022 r.

ZR.5140.9.2022.AM

Numer wpisu do rejestru
Ks. B. t. V. 523/1-2/2022

Decyzja w sprawie wpisania zabytku do rejestru zabytków

Na podstawie art.3 pkt 3, art.6 ust. 1 pkt 2 lit. a, art.7 pkt 1, art.8, art.10 ust.1, art.89 pkt 2 i art.91 ust.4 pkt 3 i 4 Ustawy z dnia 23 lipca 2003 r. o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami (tekst jednolity – DzU z 2022 r. poz. 840), oraz art.104 Ustawy z dnia 14 czerwca 1960 r. – Kodeks postępowania administracyjnego (tekst jednolity – DzU z 2022 r., poz. 2000), po przeprowadzeniu postępowania administracyjnego wszczętego dnia 01.07.2022 r. (Zawiadomienie o wszczęciu postępowania administracyjnego w sprawie wpisania zabytku do rejestru zabytków z dnia 06.07.2022 r.; nr sprawy ZR.5140.9.2022.AM) na wniosek z dnia 30.06.2022 r., złożony przez Parafię Rzymskokatolicką pw. Nawiedzenia NMP w Łomnicy, z siedzibą: Łomnica, ul. Józefa Lompy 15, 46-300 Olesno;

Opolski Wojewódzki Konservator Zabytków orzeka wpisać do rejestru zabytków województwa opolskiego

następujące zabytki:

Zespół zabytków ruchomych z kościoła filialnego pw. św. Antoniego Padewskiego w Sowczycach, gm. Olesno:

1. Ołtarz główny.

Manieryzm, ok. poł. XVII w., drewno polichromowane, złożone; wymiary: 371 x 171 x 115 cm. Płaskorzeźba *Św. Antoni rozdający jałmużnę*, realizm, 2 poł. XIX w.; wymiary: 122 x 93 cm.

Opis zabytku (zakres ochrony): Ołtarz architektoniczny, 1-kondygnacyjny ze zwieńczeniem, ustawiony na prostopadłościennym mencie; antependium artykułowane płycinami, wypełnionymi monogramem IHS i akantowymi aplikacjami. Partia predelli ujęta wysuniętymi postumentami, stanowiącymi podstawę kolumn retabulum; na osi wieloboczne tabernakulum, o narożach ozdobionych kolumnkami, z drzwiczkami ozdobionymi owalną płyciną z kielichem z hostią; dekorowane roślinnymi aplikacjami. Retabulum flankowane kolumnami o gładkich trzonach, wypełnione przez półkolistą niszę, w której umieszczona płaskorzeźba *Św. Antoni rozdający jałmużnę*: postać świętego zakonnika ukazana w pozie stojącej, na tle arkady, sylwetka zwrócona w prawą stronę, ku wyciągającym do niego ręce ubogim, zgromadzonym w dwóch grupach, z postaciami dzieci, kobiet i mężczyzn. Ołtarz ujęty po bokach małżowinowymi uszami, z rzeźbami *Św. Jana Chrzyciela* i *Św. Tomasza Apostoła*, umieszczonymi na tle podłużnych płycin, ujętych dekoracją chrząstkowo-małżowinową; postaci ukazane frontalnie; odziane w przewiązane w pasie suknie

i udrapowane płaszcze; św. Jan Chrzciciel zwrócony w lewą stronę, z uniesioną w geście błogosławieństwa prawą ręką, w lewej trzyma księgę, na której spoczywa baranek; św. Tomasz Apostoł zwrócony w prawą stronę, w prawej ręce trzyma otwartą księgę, lewą ujmuje włócznię. Zwieńczenie ołtarza w formie naczółka, z przerwanyimi odcinkami gzymsowania o wklęsło-wypukłym wykroju, z dekoracją ornamentalną o motywach małżowinowo-chrzęstkowych; z rzeźbami Św. Katarzyny Aleksandryjskiej, ustawionej na umieszczonej na osi środkowej konsoli i dwóch rzeźb uskrzydłonych: aniołów, ułożonych na ściętych ukośnie odcinkach gzymsu. Św. Katarzyna Aleksandryjska ukazana frontalnie, w pozycji stojącej, z atrybutami (otwarta księga, miecz i koło), odziana suknią i udrapowany płaszcz, na głowie korona. Postacie aniołów ukazane w pozycjach antytetycznych, w pozach półleżących, odziane w suknie z kołnierzykami przy dekoltach.

2. Ambona.

Manierizm, ok. poł. XVII w., drewno polichromowane, złożone; wymiary: ok. 380 x 150 cm.

Opis zabytku (zakres ochrony): Ambona przyścienna, artykułowana podziałami architektonicznymi, wypełniona ornamentem małżowinowo-chrzęstkowym; wsparta na podstawie w formie stylizowanej tralki; złożona z korpusu, schodów osłoniętych balustradą, zaplecka oraz baldachimem. Korpus 4-boczny, artykułowany profilowanymi gzymsami i pilastrami; u podstawy kosz ozdobiony wolutami; ścianki ozdobione podłużnymi płycinami, zakończonymi półkoliście, powierzchnia kosza ozdobiona dekoracją ornamentalną w formie plecionki i rautami. Balustrada pełna, artykułowana płyciną z plecionką. Zaplecek prostokątny, ujęty uszakami wypełniony przez niszę, ujętą profilowaną opaską. Baldachim 6-boczny, zakończony na szczycie wolutowo zwijającymi się liśćmi, tworzącymi ażurowy postument dla pełnoplastycznej rzeźby pelikana karmiącego pisklętą; u podstawy baldachim ozdobiony wyciętymi faliście listwami, na ściankach dekoracja ornamentalna; w podniebiu, artykułowanym profilowanymi listwami, płaskorzeźbiona Gołębica Ducha Świętego.

Uzasadnienie

W dniu 01.07.2022 r. wpłynął do tutejszego urzędu wniosek Parafii Rzymskokatolickiej pw. Nawiedzenia NMP w Łomnicy, gm. Olesno, w sprawie wpisania do rejestru województwa opolskiego ołtarza głównego i ambony z kościoła filialnego pw. św. Antoniego Padewskiego w Sowczycach, gm. Olesno. W związku z powyższym w oparciu o art. 10 ust. 1 ustawy z dnia 23 lipca 2003 r. o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami (tekst jednolity – DzU z 2022 r. poz. 840) Opolski Wojewódzki Konserwator Zabytków (OWKZ) wszczął postępowanie administracyjne w sprawie wpisu przedmiotowych obiektów do rejestru zabytków (Zawiadomienie o wszczęciu postępowania administracyjnego w sprawie wpisania zabytku do rejestru zabytków z dnia 06.07.2022 r.; nr sprawy ZR.5140.9.2022.AM).

Definicja zabytku została określona w art. 3 pkt 1 ww. ustawy tj. zabytek to nieruchomość lub rzecz ruchoma, ich części lub zespoły, będące dziełem człowieka lub związane z jego działalnością i stanowiące świadectwo minionej epoki bądź zdarzenia, których zachowanie leży w interesie społecznym ze względu na posiadaną wartość historyczną, artystyczną lub naukową. Zabytek ruchomy, zgodnie z wykładnią pkt 3, to rzecz ruchoma, jej część lub zespół rzeczy ruchomych, o cechach wymienionych w przywołanej wyżej definicji. Jedną z form ochrony zabytków, określoną w art. 7 pkt 1 przywołanej ustawy jest wpis do rejestru zabytków, a zgodnie z art. 6 ust. 1 pkt 2 lit. a ochronie i opiece podlegają,

bez względu na stan zachowania zabytki ruchome, będące w szczególności dziełami sztuk plastycznych, rzemiosła artystycznego i sztuki użytkowej. Właściwość wojewódzkiego konserwatora zabytków do wydania decyzji w sprawie wpisu do rejestru zabytków określają art. 8 ust. 1, art. 89 pkt 2 i art. 91 ust. 4 pkt 3 i 4 ww. ustawy.

W toku postępowania przeprowadzono w dniu 23.08.2022 r. oględziny, w celu potwierdzenia zasadności wpisania ww. zabytków do rejestru w oparciu o przesłanki wyżej przywołanego art. 6 ust. 1 pkt 2 lit. a ustawy o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami. W trakcie oględzin wykonano dokumentację fotograficzną oraz w oparciu o nie sporządzono Adnotację urzędową z dnia 14.09.2022 r., w której wskazano na walory historyczne i artystyczne przedmiotowych obiektów, stanowiących oryginalne wyposażenie zabytkowego drewnianego kościoła w Sowczycach, wpisanego do rejestru zabytków woj. opolskiego pod numerem 89/54 decyzją z 24.03.1954 r.

Ponadto zgodnie z zasadami prowadzenia postępowania administracyjnego w oparciu o przepisy Kodeksu postępowania administracyjnego, OWKZ zawiadomił stronę pismem nr ZR.5140.9.2022.AM z dnia 15.09.2022 r. o zebraniu przez tutejszy urząd całości materiału dowodowego, z którym strona mogła się zapoznać w terminie 7 dni od otrzymania wzmiankowanego pisma (zawiadomienie zostało odebrane przez stronę w dniu 19.09.2022 r.). Z przysługującego prawa nie skorzystano i OWKZ rozpatrzył sprawę na podstawie zebranych dokumentów.

Kościół filialny pw. św. Antoniego Padewskiego w Sowczycach został przeniesiony w obecne miejsce lokalizacji w 1917 r. ze swojej pierwotnej lokalizacji w sąsiedniej miejscowości w Łomnicy. Drewniana świątynia powstała w 1586 r., prawdopodobnie jako fundacja rodziny Honberga z Domecka. Jej oryginalne manierystyczne wyposażenia stanowią powstałe ok. poł. XVIII w. ołtarz główny i ambona, zdobione charakterystyczną dla tego stylu ornamentyką z motywami małżowinowo-chrząstkowymi.

Architektoniczny ołtarz główny został umieszczony w przestrzeni zamkniętego trójbocznie prezbiterium. Na prostopadłościennej mensie ustawiono 1-kondygnacyjne retabulum, ujęte kolumnami i dekoracyjnymi uszakami; wypełnione przez dekorację ornamentalną oraz rzeźby św. Jana Chrzciciela i Tomasza Apostoła. Retabulum pierwotnie wypełnione było przez obraz Trójcy Świętej, zastąpionym w XIX w. przez płaskorzeźbę z wizerunkiem św. Antoniego rozdającego jałmużnę. W partii zwieńczenia ołtarza, które ma formę naczółka, z przerwanyimi odcinkami gzymsowania o wklęsło-wypukłym wykroju, oprócz dekoracji ornamentalnej umieszczone zostały także rzeźby *Św. Katarzyny Aleksandryjskiej* i dwóch rzeźb uskrzydłonych aniołów.

Po lewej stronie prezbiterium, pod łukiem tęczowym zlokalizowano przyścienną ambonę, artykułowaną podziałami architektonicznymi i ozdobioną dekoracją ornamentalną, utrzymaną w stylu manieryzmu. Kazalnica złożona jest z kosza, schodów osłoniętych pełną balustradą i baldachimem ozdobionego rzeźbą pelikana karmiącego pisklęta i płaskorzeźbą Gołębicy Ducha Świętego. Z pierwotnego oryginalnego wystroju ambony nie zachowała się rzeźba Chrystusa Dobrego Pasterza, udokumentowana na karcie ewidencyjnej, która została opracowana w 1967 r. i wzmiankowana w Katalogu zabytków sztuki w Polsce, t. VII, z. 10, Warszawa 1960, s. 26. Obecnie w jej miejscu w partii zaplecka umieszczono współczesną figurę Chrystusa Dobrego Pasterza.

Będąc przedmiotem niniejszej decyzji zabytkowe elementy wyposażenia drewnianej

świętyni w Sowczycach są świadectwem minionych epok, o istotnym znaczeniu dla lokalnej historii i sztuki śląskiej. W związku z powyższym omawiane obiekty powinny być objęte ścisłą ochroną konserwatorską w formie wpisu do rejestru zabytków ruchomych.

Dlatego należało orzec jak w sentencji.

Od decyzji niniejszej przysługuje stronom odwołanie do Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego, za moim pośrednictwem, w terminie 14 dni od daty jej doręczenia (art.127 §1 i 2 oraz art.129 §1 i 2 k.p.a.). W trakcie biegu terminu do wniesienia odwołania strona może zrzec się prawa do wniesienia odwołania wobec organu administracji publicznej, który wydał decyzję. Z dniem doręczenia organowi administracji publicznej oświadczenia o zrzeczeniu się prawa do wniesienia odwołania przez ostatnią ze stron postępowania, decyzja staje się ostateczna i prawomocna (art.127a §1 i 2 k.p.a.).

OPOLSKI WOJEWÓDZKI
KONSERWATOR ZABYTKÓW

Elżbieta Molak

Za zgodność z oryginałem

Data 09.11.2022. Podpis.....

Starszy specjalista
Wojewódzkiego Urzędu Ochrony
Zabytków w Opolu

mgr Anna Molenda

Pouczenie:

Wpisanie zabytku do rejestru zabytków pociąga za sobą dla właściciela i posiadacza zabytku skutki prawne wynikające z Ustawy z dnia 23 lipca 2003 r. o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami (tekst jednolity – DzU z 2022 r. poz. 840) oraz przepisów odrębnych.

Do wykonania (za zwrotnym potwierdzeniem odbioru):

Parafia Rzymskokatolicka pw. Nawiedzenia NMP
Łomnica, ul. Józefa Lompy 15
46-300 Olesno

W załączeniu: Pouczenie o skutkach wpisu zabytku ruchomego do rejestru zabytków (zał. nr 1).

Powyższa decyzja stała się
ostateczna z dniem 04.11.2022
Opole, dnia 09.11.2022

Starszy specjalista
Wojewódzkiego Urzędu Ochrony
Zabytków w Opolu

mgr Anna Molenda

✓ aa AM